

OSMANLI İMPARATORLUĞU'NU DIŞ BORÇLANMAYA İTEN NEDENLER VE DIŞ BORÇLARIN OSMANLI İMPARATORLUĞU'NA ETKİLERİ

Niyazi GÜMÜŞ*

Öz

Bu çalışmada Osmanlı İmparatorluğu'nu dış borçlanmaya iten nedenler ve dış borçların Osmanlı İmparatorluğu'na etkileri değerlendirilmiştir. Yapılan incelemelerde Osmanlı Devleti'nin 17. Yüzyılda üst üste kaybedilen savaşlar neticesinde toprak kaybı yaşadığı, savaşların finansmanı ve ödenen savaş tazminatlarının Osmanlı'nın ekonomik yapısını bozduğu tespit edilmiş, bütçe açık vermeye başlamış ve bu açık savaş yıllarında daha da sürekli artış göstermiştir. Ayrıca bazı devletlerin kaşkırtmalarıyla veya çeşitli sebeplerle ülke içinde çıkan ayaklanmalar Osmanlı devletini yıpratmış, isyanları bastırmada bazen zorluklar yaşayan Osmanlı dış devletlerden yardım almak durumunda kalmıştır. Mısır valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın ordusuyla Kütahya'ya kadar gelmesi neticesinde Osmanlı Rusya'dan yardım istemiş, daha sonra İngiltere devreye girerek ayaklanmayı bastırma karşılığında Osmanlı'dan ticari imtiyaz istemiştir. İngilizler'e verilen ticari imtiyaz zamanla diğer Avrupa devletlerine de verilerek devletin ekonomik bağımsızlığını sarsmaya başlamıştır. Kapitülasyonlar neticesinde bazı Avrupa ülkelerine verilen tavizler Osmanlı'nın dış ticaret açığını büyütüştür. İlk kez 1854 yılında Kırım Savaşı'nın finansmanı için yapılan dış borçlanmayı diğer borçlanmalar izlemiştir. O günün şartlarında Osmanlı yüksek maliyetlerle borçlanmış, dış piyasalardan borç almak için tavizler verilmek zorunda kalmıştır. Verilen tavizler ise Osmanlı Devleti'nin borç sarmalına girmesine, ekonomik bağımsızlığının yitirilmesine neden olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'na borç veren devletler ülke içinde ayrılık hareketlerini de destekleyerek Osmanlı'nın dağılma sürecini hızlandırmışlardır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı İmparatorluğu, Bütçe Açıkları, Dış Borçlar, Kapitülasyonlar.

* Dr. Öğretim Üyesi, Milli Savunma Üniversitesi, Kara Harp Okulu, Savunma Araştırmaları Bölümü, gumusniyazi@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-3928-6937>

THE REASONS FORCING THE OTTOMAN EMPIRE TO FOREIGN BORROWING AND THE EFFECTS OF FOREIGN DEBT ON THE OTTOMAN EMPIRE

Abstract

In this study, the reasons that pushed the Ottoman Empire to foreign debt and the effects of foreign debt on the Ottoman Empire were examined. It was found in the study that the Ottoman Empire lost land as a result of the wars that were lost one after another in the 17th century. The financing of the wars and the war reparations paid disrupted the economic structure of the Ottoman Empire. Ottoman budgets started to give deficit and this deficit increased even more during the war years. In addition, the uprisings that broke out in the country due to the provocations of some states or for various reasons damaged the Ottoman state, and the Ottoman Empire, which sometimes had challenges in suppressing the rebellions, had to seek assistance from foreign states. As the governor of Egypt, Kavalalı Mehmet Ali Pasha, came to Kütahya with his army. In addition, the Ottomans asked for help from Russia, and then England stepped in and demanded commercial concessions from the Ottomans in return for suppressing the uprising. The commercial concession given to the British was given to other European states in time, and the economic independence of the state began to be harmed. As a result of the capitulations, concessions given to some European countries enlarged the foreign trade deficit of the Ottoman Empire. Other borrowings followed the first foreign borrowing made in 1854 to finance the Crimean War. According to the conditions of the day, the Ottoman borrowed at high. Concessions had to be made in order to borrow money from foreign markets, and the concessions caused the Ottoman Empire to fall into a debt spiral, to lose its economic independence. The states that lent to the Ottoman Empire also supported the secession movements within the country and accelerated the disintegration process of the Ottoman Empire.

Keywords: *Ottoman Empire, Budget Deficits, Foreign Debt, Capitulation.*

Giriş

Devletler iç kaynakların yetersiz olduğu bazı durumlarda çeşitli nedenlerle dış borçlanmaya gidebilirler. Alınan borçların geri ödeme dönemlerinde zorluklarla karşılaşmamak için verimli alanlarda kullanılması gerekir. Dış borçlar etkin kullanıldığında ülke ekonomileri üzerinde olumlu katkılar sağlarken, etkin kullanılmadığı durumlarda borçlanan ülkeleri ekonomik ve siyasi yönden olumsuz yönde etkilemektedir. Borçlu ülkelerin dış borçlarının artması bu ülkeleri borç aldıkları devletlerin öne sürdüğü şartları kabul etmek zorunda bırakıp, onlara bağımlı hale getirmektedir. Bu durum Osmanlı İmparatorluğu'nda da görülmektedir. Osmanlı İmparatorluğu Avrupa ülkelerinden borç almasının bedelini verilen kapitülasyonlar neticesinde vergi gelirlerinde azalma ve gelirlerinin bir kısmına Duyun-u Umumiye tarafından el konulmak suretiyle ekonomik bağımsızlığının kaybedilmesi ve sömürülmesiyle ödemiştir.

16. yüzyılın sonlarına kadar refah içinde yaşayan Osmanlı İmparatorluğu'nda 17. yüzyılda üst üste kaybedilen savaşlar toprak kaybına ve devletin savaşların finansmanı için yaptığı yüksek harcamalar bütçe

açıklarına neden olmuştur. 1699 yılında imzalanan Karlofça Antlaşmasıyla başlayan gerileme 18 ve 19. yüzyıllarda çeşitli cephelerde yapılan savaşlar, iç karışıklıklar nedeniyle devam etmiştir (Özdemir, 2009: 3). Osmanlı İmparatorluğu savaş giderlerini önceleri bütçe veya iç kaynaklarıyla karşılamaya çalışmıştır. Bu dönemde Galata bankerlerinden elde ettiği kredilerle finansman ihtiyacını karşılamıştır. Zamanla iç kaynaklar da yetersiz kalınca dış kaynak arayışına başlamıştır. İlk dış borçlanmasını Rusya ile yapılan Kırım Savaşı'nın finansmanı için 1854 yılında yapmış (Özdemir, 2009: 46), bu borçlanmayı diğer borçlanmalar izlemiştir.

1876 yılında devlet borçlarını ödeyemeyeceğini bildirmiş, 1881 yılında imzalanan Muharrem Kararnamesi ile borçlar yapılandırılmış, Duyun-u Umumiye Osmanlı'nın bazı gelirlerine el koyarak alacaklıların alacaklarını tahsil etmelerine aracılık ederek kısmen mali bağımsızlığın da kaybedilmesine neden olmuştur.

Bu çalışmanın amacı Osmanlı İmparatorluğu'nu dış borçlanmaya iten sebepleri ve dış borçların Osmanlı İmparatorluğu'na etkilerini araştırmaktır. Osmanlı İmparatorluğu hangi nedenlerle borçlanmak zorunda kalmış ve borç veren devletlerin Osmanlı'ya ne gibi şartlar ileri sürdüğünü incelemektir. Konu, Osmanlı İmparatorluğu'nun borç veren devletlerin ileri sürdükleri şartları kabul etmek zorunda kalması, bu durumun devlet otoritesinin zayıflamasına ve ekonomik bağımsızlığını kaybetmesine yol açmasından dolayı önem arz etmektedir. Araştırmada, Osmanlı bütçeleri incelenerek bütçe açıklarının yüksek olduğu yıllar ile dış borçlanmaya başvurulduğu yıllar karşılaştırılmış, dış borçların nedenleri ve sonuçları tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca savaşlar ve iç isyanların Osmanlı'da bütçe açıklarına ve dış borçlanmaya etkilerini araştırmak amacıyla Rumi 1257-1334, Miladi 1841-1918 yılları arasında Osmanlı Bütçeleri incelenerek yorum yapılmaya çalışılmıştır.

1. OSMANLI İMPARATORLUĞU'NU DIŞ BORÇLANMAYA İTEN NEDENLER

Dış borçlar alındıkları zaman ülke ekonomisine reel kaynak girişi olduğundan refah artışı sağlarlar. Borçların ödeme zamanları gelip de ödenmeye başlandığında ise ülkeden kaynak çıkışı olacağından dolayı refah kaybına neden olurlar. Mali açıdan sıkıntı yaşayan Osmanlı İmparatorluğu'nda ilk dış borç alma girişimi Arnavutluk, Mezopotamya ve Filistin'de isyan çıktığı dönemde ortaya çıkmıştır. Osmanlı finansman ihtiyacını karşılamak için bu dönemde Fas, Cezayir ve Tunus gibi İslam ülkelerine başvurmuş, fakat bu borç alma girişimlerinden sonuç alınamamıştır. Müslüman ülkelere borç alamayan Osmanlı İmparatorluğu rotasını Avrupa ülkelerine çevirmek zorunda kalmıştır (Yılmaz, 2002: 194).

Osmanlı İmparatorluğu'nu dış borçlanmaya iten bazı nedenler vardır. 17. yüzyıldan itibaren görülmeye başlayan bütçe açıkları, kapitülasyonlar neticesinde derinleşen dış ticaret açıkları ve alınan borçların yatırım yerine

savaşların finansmanında kullanılması İmparatorluğu dış borç sarmalına sürüklemiştir.

1.1. Osmanlı İmparatorluğunu Dış Borçlanmaya İten İç Faktörler

Osmanlı İmparatorluğu'nu dış borçlanmaya iten nedenlerin başında bütçe açıkları gelmektedir. Ayrıca kapitülasyonlar nedeniyle ithalattan alınan vergilerin azalması, ülkede çıkan isyanlar ve alınan borçların verimli kullanılmaması Osmanlı'yı borçlanmaya iten iç sebeplerdir.

1.1.1. Bütçe Açıkları

Bütçe açıkları özellikle gelişmekte olan ülkelerin önemli sorunlarından. Osmanlı İmparatorluğu'nda 16. yüzyılın ikinci yarısına kadar fetihlerden elde edilen gelirlerle devlet bütçesi güçlüydü. Yüzyılın sonlarına doğru devlet ihtiyaç hasıl olduğunda padişah, vezirler veya üst düzey bürokratlardan borç almaya başlamıştır (Pamuk, 2017: 81). Osmanlı'nın yaşadığı bütçe açıklarını 17. yüzyılda Fransa, İspanya, Avusturya gibi bazı Avrupa ülkeleri de yaşamışlardır (Darling, 2015: 302).

Ödemeler bilançosu açık veren ülkeler, bu açığı kapatmak için öncelikle ihracatı artırıcı politikalar izleyerek dış ticaret açığını azaltmaya çalışmışlardır. Dış ticaret açıkları, ülkeleri dış borçlanmaya götüren sebeplerdendir. Osmanlı İmparatorluğu'nun önemli gelirlerinin başında fetihler sebebiyle elde edilen toprak gelirleri yer almaktaydı. Kırsal kesimde Müslümanlardan alınan öşür ve gayrimüslimlerden alınan cizyenin yanında pazar vergileri ile gümrük vergileri de Osmanlı'nın önemli gelir kaynaklarından biriydi (Güran, 2003: 3).

Osmanlı, Karlofça Antlaşması'yla birlikte toprak kaybetmeye başlamıştır. Savaş gelirleri azalıp savaş giderlerinin artması nedeniyle bütçe açıklarını kapatmak için devlet dış borç bulmak zorunda kalmıştır (Yılmaz, 2002: 191). Refah içinde yaşayan Osmanlı İmparatorluğu'nun mali yapısı 17. yüzyılda bozulmaya başlamış, 18. yüzyılda ise bu bozulma daha da derinleşmiştir. 1683-1750 döneminde devlet harcamalarında büyük artışlar olmuştur. Bu dönemde hazine bonolarının ertelenmesi, altın ve gümüş eşyaların sikkeye çevrilmesi, paranın ayarının düşürülmesi gibi bazı tedbirlere başvurulmuştur (Sivrekli, 2002: 101). Bütçe açıklarını kapatmak amacıyla yapılan sikkelerin tağşişi ülkede enflasyonist etki yaratıp, ekonomiyi olumsuz yönde etkilemiştir (Aysal, 2013: 4). 1828-1829 yıllarında Rusya ile yapılan savaş sonrası Osmanlı Rusya'ya 400 milyon kuruş savaş tazminatı ödemek zorunda olması nedeniyle kuruşun içindeki gümüş miktarı 2,32 gramdan 0,53 grama düşürülmüştür (Pamuk, 2017: 188).

Osmanlı'da bütçe açıklarının nedenlerinden birisi de devletin memurlara ve askerlere yapılan harcamaların kameri takvime göre yapılmasına karşılık vergilerin şemsi yıla göre toplanmasıdır. Kameri takvim 354 gün, şemsi takvim ise 365 gündür. Şemsi ve kameri yıl arasında 11 gün fark vardır. 32 şemsi yıl 33 kameri yıl etmektedir. Bu durum devletin 32 yıl vergi toplayıp 33 yıl memur maaşı ödemesine neden olmuştur. Buna göre

devletin bu süreçteki bir yıllık memur maaşı ödemelerinin bütçede gelir karşılığının olmaması Osmanlı'da bütçe açıklarının bir diğer nedenidir. Vergilerin toplanmadığı kameri yıla sıvıfş yılı denilmektedir (Pamuk, 2017: 133).

Osmanlı'da bütçe giderlerinin önemli bir bölümünü savunma harcamaları oluşturmaktadır. 1877-78 yıllarında yapılan ve tarihe 93 harbi olarak geçen Osmanlı- Rus Savaşı bütçe dengelerini bozmuş, bütçe gelirlerinin giderleri karşılama oranı %43,4'e düşmüştür (Güran, 2003: 6-10). Ayrıca savaşlar nedeniyle tarım arazilerinin ve maden ocaklarının bir kısmının savaş alanı içinde kalması nedeniyle işletilememesi İmparatorluğun bütçe gelirlerinde azalmalara neden olmuştur. Kaybedilen topraklardaki devlet memurlarına maaş ödenmesi bütçe giderlerini artırırken, askerlerin vergiden muaf tutulmaları da bütçe gelirlerinde azalmaya neden olmuştur (Tabakoğlu, 1985: 208-212). Savaşların birbirini takip etmesine bağlı olarak emek gücü azalmış, bu durum üretimin ve buna bağlı olarak da vergi gelirlerinin düşmesine neden olmuştur (Yılmaz, 2002: 188). Savaşların yenilgiyle sonuçlanması neticesinde devletten alacaklarını alamayan ayan sınıfı kendilerine verilen vergi toplama yetkisine istinaden topladıkları vergilerin önemli bir kısmına el koymuş, bu durum da İmparatorluğun vergi gelirlerinin azalmasına neden olmuştur (Tabakoğlu, 1985: 223). Devlet bütçe açıklarını öncelikle iç hazineden, zamanla iç hazine de yetersiz kalınca Galata bankerlerinden borçlanarak gidermeye çalışmıştır. Zamanla İmparatorluğun iç borç yükü artmış, artan borç yükü nedeniyle devlet daha yüksek faizle borçlanmak zorunda kalmıştır(Özdemir, 2009: 45).

Osmanlı İmparatorluğu'nda tımar sisteminin zayıflaması ve buna bağlı olarak vergi gelirlerinin azalması da bütçe açıklarının artmasına sebep olmuştur. II. Viyana kuşatmasından sonra askeri harcamaların daha da artması neticesinde iç hazine kaynakları da yetersiz kalmaya başlamıştır (Alper ve Anbar, 2010: 29). Zamanla bu kaynaklar da bütçe açıklarının kapatılmasında yeterli olmayınca önceleri iç borçlanma, zamanla iç borçlanma imkânı da kalmayınca devlet dış borçlanmaya gitmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu 1820'li yıllardan itibaren bütçe açıklarını azaltmak için vergi kaynaklarındaki denetimi artırmaya ve iç borçlanmaya ağırlık vermiştir. İç borçlanmanın da yeterli olmadığı durumlarda tağşış yoluyla ek gelir elde edilmeye çalışılmıştır (Kopar ve Yolun, 2012: 338).

Tablo 1: Osmanlı İmparatorluğu'nda Bütçe Açıkları (Osmanlı Lirası)

Yıllar Rumi - Miladi	Gelir	Gider	Bütçe Açığı	Bütçe Açıklarının Gelirlerine Oranı %
1257 - 1841/42	5.629.110	5.670.740	-41.630	0,7
1265 - 1849/50	7.100.000	7.989.980	-889.980	12,5
1275 - 1859/60	11.613.760	13.671.982	-2.058.222	17,7
1285 - 1869/70	17.751.445	20.360.840	-2.609.395	14,7
1291 - 1875/76	23.882.940	28.929.095	-5.046.155	21,1
1293 - 1877/78	20.070.965	46.283.240	-26.212.275	130,5
1296 - 1880/81	16.155.840	21.950.009	-5.794.169	35,8
1300 - 1884/85	15.769.030	21.534.266	-5.765.236	36,5
1305 - 1889/90	17.795.457	21.153.991	-3.358.534	18,8
1310 - 1894/95	18.656.631	20.410.965	-1.754.334	9,4
1315 - 1899/00	18.829.323	20.176.480	-1.347.157	7,1
1320 - 1904/05	20.258.177	21.231.954	-973.777	4,8
1325 - 1909/10	25.078.962	30.539.545	-5.460.583	21,7
1327 - 1911/12	28.477.391	36.233.184	-7.755.793	27,2
1330 - 1914/15	32.606.990	34.012.003	-1.405.013	4,3
1332 - 1916/17	25.012.572	39.724.720	-14.712.148	58,8
1334 - 1918/19	34.028.698	51.969.712	-17.941.014	52,7

Kaynak: Güran, 2003: 8-9'dan derleme. Yüzdeler tarafımızdan hesaplanmıştır.

*Kur: 1 Osmanlı Lirası (OL) = 100 Kuruş

Devletin bütçe açıkları 1841 yılında 4.163.000 kuruş (41.630 OL) iken 1847 yılında 15.263.404, 1850 yılında 88.998.000, 1857 yılında ise 88.640.000 kuruşa yükselmiştir. Bütçe açıklarının bütçe gelirlerine dönem içinde oranı %0,7 ile %12,4 arasında seyretmiştir (Güran, 1998: 84). Osmanlı İmparatorluğu'nda bütçe açıkları 1849 yılına kadar düşük düzeylerde seyrederken o tarihten sonra artmaya başlamıştır. Osmanlı'nın moratoryum ilan ettiği 1876 yılında bütçe açıklarının gelire oranı %21'e yükselmiştir. Tarihe Rumi 1293 yılında yapıldığından dolayı 93 harbi olarak geçen 1877-1878 Osmanlı - Rus Savaşı'nın yaşandığı yıl bütçe açığı savaş nedeniyle %130,5 ile en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Muharrem Kararnamesi'nin imzalandığı 1881 yılında ise %35,8 olarak gerçekleşmiştir. Düşüşe geçen bu oran Balkan Savaşı ve I. Dünya Savaşı yıllarında tekrar yükselişe geçmiştir (Tablo 1).

1874-1875 mali yılında Osmanlı İmparatorluğu'nun bütçe giderlerinin %30'u iç borç ödemesi olmak üzere %42'si borç ödemelerine ayrılmıştır (Albayrak, 2018: 140). 1860 yılında devletin iç ve dış borç toplamı bütçe gelirlerinin üç katına ulaşmıştır (Kopar ve Yolun, 2012: 343).

Tablo 2: Osmanlı İmparatorluğunda Dış Borç Ödemeleri

Yıllar Rumi - Miladi	Toplam Giderler (Kuruş)	Dış Borç Ödemeleri (Kuruş)	Dış Borç Ödemeleri/ Toplam Giderler %
1275 – 1859/60	1.386.073.678	111.377.890	8
1280 – 1864/65	1.602.836.185	229.024.050	14,3
1285 – 1869/70	2.036.084.000	442.823.500	21,7
1291 - 1875/76	2.892.909.500	720.320.000	24,9
1298 – 1882/83	2.019.787.663	450.804.191	22,3
1303 – 1887/88	2.272.113.405	568.520.800	25
1310 – 1894/95	2.041.096.591	589.852.267	28,9
1315 – 1899/00	2.017.648.080	742.277.545	36,8
1320 – 1904/05	2.123.195.406	733.038.345	34,5
1325 – 1909/10	3.053.954.572	802.473.465	26,2
1330 – 1914/15	3.401.200.396	1.165.845.728	34,2
1334 – 1918/19	5.196.971.199	991.776.775	19

Kaynak: Güran, 2003, bütçelerden derlenmiştir.

Kur: 1 Osmanlı Lirası = 100 Kuruş

Osmanlı İmparatorluğu'nun aldığı borçlar arttıkça zamanla vadesi gelen dış borçların geri ödemeleri başlamıştır. İlk zamanlar toplam giderler içinde dış borç ödemelerinin payı %8 iken bu oran giderek artmış 1900 yılında %36,8'e kadar ulaşmıştır. Toplam giderlerin 1/3'ünü dış borç ödemeleri oluşturmuştur.

1.1.2. Kapitülasyonlar

Kapitülasyonlar, Osmanlı İmparatorluğu'nda yerli üreticilerin sanayileşmiş Avrupa ülkelerinin ürettiği ürünlerle rekabet gücünü ortadan kaldırmıştır. Sanayileşmiş Avrupa ülkeleri makineleşmenin etkisiyle ürünlerini daha ucuza mal etmişlerdir. Osmanlı üretimi genelde el emeğine dayandığından Avrupa ülkelerinin ürettiği ürünlerle rekabet edememiştir. Ayrıca bu dönemlerde dış güçlerin kışkırtmalarıyla Osmanlı Devleti içindeki bazı azınlıklar başkaldırmıştır. Osmanlı, ülke içindeki başkaldırılarla mücadelede bazı Avrupa ülkelerinden destek almış olup bunun karşılığında Avrupa ülkelerine imtiyaz tanıyan bu anlaşmaları imzalamak zorunda kalmıştır. Mısır valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın Mısır ordusuyla Kütahya'ya kadar ilerlemesi üzerine Osmanlı Rusya'dan yardım istemiş, bu gelişmeler üzerine İngiltere devreye girerek kendisine tanınacak ticari imtiyazlar karşılığında bu isyanı bastırma taahhüdünde bulunmuştur. Osmanlı 1838 yılında İngilizlere ticari imtiyazlar tanıyan Balta Limanı Antlaşması'nı imzalayarak İngilizlere bazı ticari imtiyazlar vermek zorunda kalmıştır (Özdemir, 2009: 6). İngiltere ile imzalanan Balta Limanı Antlaşması İngiliz mallarının ülkeye ithalatını artırmış, buna bağlı olarak da Osmanlı İmparatorluğu'nun dış ticaret açıkları artmıştır.

İngilizler'e tanınan ayrıcalıklar zamanla diğer Avrupa ülkelerine de verilmiştir. Kapitülasyonların neticesinde yabancı tüccarlar ülke içine girmiş, sanayileşmiş Avrupa ülkelerinin ürettiği sanayi malları Osmanlı topraklarına

serbestçe girebilmiş, yabancılara verilen ayrıcalıklar yerli tüccarları yabancı tüccarlarla rekabet edemez duruma getirmiştir. İthalattan alınan gümrük vergilerinin %5'e indirilmesi neticesinde Osmanlı Devleti gelir kaybına uğramış, 1841 yılından itibaren Osmanlı İmparatorluğu'nda bütçe açıkları artmaya başlamıştır. Antlaşmayı izleyen 7 yılda Osmanlı Devleti'nin ihracatı iki kat artarken, ithalatı beş kat artmıştır (Dikmen, 2005: 139). Yabancı tüccarlardan alınan gümrük vergilerinde indirimler Osmanlı İmparatorluğu'nun gelir kaybına uğramasına sebep olmuştur (Özdemir, 2009: 9).

Dış borç arayışında olan Osmanlı İmparatorluğu biriken sermayelerini kârlı alanlarda kullanmak için arayış içinde olan Avrupalı yatırımcılar için fırsat oluşturmuştur. Avrupa ülkeleri sanayileşme neticesinde ürettiği ürünlere pazar bulmak arayışındadırlar. Osmanlı İmparatorluğu'na borç vermek ve karşılığında da ucuz hammadde ve gıda maddeleri ithal ederek ekonomik büyümelerine katkı sağlamak niyetiyle Osmanlı İmparatorluğu'na borç verdikleri kabul edilmektedir. Avrupa devletleri Osmanlı İmparatorluğu'na borç vererek kendi üretim mamullerine pazar bulmuş, bunun yanında Osmanlı'dan ucuz hammadde temin etmiş, hem de Osmanlı'nın kendilerine bağımlı hale getirilmesini hedeflemişlerdir (Akdemir ve Yeşilyurt, 2017: 396).

1.1.3. İsyenlar

19. yüzyılın başlarından itibaren Rusya ve dönemin diğer büyük Avrupa devletlerinin de desteğiyle balkanlarda bazı azınlıklar devlete isyan etmeye başlamışlardır. Bu isyanlarının neticesinde Balkanlarda yaşayan azınlıklar bağımsızlıklarını elde etmişlerdir (Demirel, 2016: 137). 1858 yılında Lübnan ve Karadağ'daki karışıklıklar Osmanlı İmparatorluğu'nun dalgalı borçlarının 560 bin OL artmasına neden olmuştur (Kopar ve Yolun, 2012: 342). Osmanlı o yıl ihraç ettiği 5 milyon Sterlin tahvil gelirlerinin 0,6 milyonunu ayaklanmaları bastırmak için gönderilen askeri birliğin finansmanında kullanmıştır (Kıray, 1995: 206).

Osmanlı İmparatorluğu dış borçlarını ödeyemeyecek duruma düşünce İngiltere Osmanlı sınırları içinde yaşayan Ermeni, Kürt ve Arapları Osmanlı aleyhine kışkırtmaya başlamıştır. 1877-1878 yılında yapılan Osmanlı – Rus Savaşı sonrası Ayastefanos Antlaşması imzalanmış olup bu antlaşmayla Osmanlı İmparatorluğu tavizler vermek zorunda kalmıştır. Avrupa ülkelerinin imzalanan bu antlaşmayı kabul etmemeleri neticesinde 1878 yılında Berlin'de bir konferans düzenlenmiş ve akabinde de Berlin Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşma Osmanlı İmparatorluğu'nun en fazla toprak kaybettiği antlaşma olmuştur. Bu antlaşmada Ermeni meselesi ilk defa bir uluslararası antlaşmada yer almıştır (Dikmen, 2005: 153). Osmanlı İmparatorluğu'nda çıkan isyanları bastırmak ve kontrol altına almak için askeri birlikler gönderilmiş ve isyanların Osmanlı'ya ekonomik ve siyasi maliyeti olmuştur.

1.1.4. Alınan Borçların Verimli Kullanılmaması

Osmanlı İmparatorluğu alınan borçları yatırım gibi gelir getirici alanlara kullanamamıştır. Borçlar bütçe açıklarının kapatılması, borçların tasfiyesi veya konversiyonu, dış güçlerin tahrikiyle çıkarılan iç isyanların bastırılması veya savaşların finansmanı, savaş tazminatı ödemeleri gibi geri dönüşümü olmayan alanlarda kullanılmıştır. Osmanlı İmparatorluğu aldığı borçların bir kısmını bütçe açıklarını kapatmak için kullanmıştır. Aldığı borçların vadesi geldiğinde geri ödemede kaynak sıkıntısı yaşanınca borcu borçla tasfiye etme yoluna gidilmiştir. Ayrıca ülke içinde çıkan isyanların bastırılmasının ülkeye bir maliyeti olmuştur. Belki de yatırıma gidecek bazı kaynaklar isyanların bastırılmasında kullanmak zorunda kalınmıştır. Son dönemdeki savaşların finansmanı ve kaybedilen savaşlar neticesinde karşı tarafa ödenen savaş tazminatları da kaynakların verimli alanlarda kullanılmamasının nedenlerindedir. Bütün bunlara bağlı olarak alınan borçların geri dönüşümü olmayan alanlarda kullanılması da Osmanlı İmparatorluğu'nun borç sarmalına girmesinde önemli rol oynamıştır.

1.2. Osmanlı İmparatorluğunu Dış Borçlanmaya İten Dış Faktörler

Osmanlı İmparatorluğunu dış borçlanmaya iten dış faktörler; savaşlar, Avrupa devletlerinin Osmanlı'yı sömürgeleştirme hayalleri, Duyun-u Umumiye'nin kabulüyle ülkenin gelirlerinin bir kısmına el konulması şeklinde sıralanabilir.

1.2.1. Savaşlar

Osmanlı İmparatorluğu'nda askeri harcamalar cari harcamaların önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Savaş olmadığı yıllarda askerlerin maaşı ve askeri mühimmat alımı için yapılan harcamalar ile savaş dönemlerinde yapılan harcamalar bu kalemde yer almaktadır. 16. Yüzyılın ortalarına kadar Osmanlı ordusunun iskeletini tımarlı sipahiler oluşturmakta olup askeri harcamaların %30-40'ı sipahilerin kırsal kesimden topladıkları vergilerle karşılanmaktaydı. Avusturya'nın tüfeği icat etmesiyle orduda yenilik kaçınılmaz olmuş, ateşli silahlarla donatılmış bir ordunun kurulması ve bunların giderlerinin merkezi bütçeden karşılanması bütçe harcamalarının artmasına neden olmuştur (Pamuk, 2017: 127).

1689 yılında yapılan Karlofça Antlaşmasıyla ilk kez toprak kaybeden Osmanlı İmparatorluğu, 1711-1718 yılları arasında kaybettiği toprakları geri almak için çaba sarf etmiştir (Tabakoğlu, 1985: 207). Yapılan savaşlar, savaşların finansmanı, savaş sonrası ödenen tazminatlar ve yıkımın onarılması devlet harcamalarının artmasına neden olmuştur (Akar, 2001: 100).

1768-1774 yılları arasında yapılan Osmanlı-Rus Savaşı sonrası imzalanan Küçük Kaynarca Antlaşması'yla Osmanlı İmparatorluğu ilk kez savaş tazminatı ödemiştir (Alper ve Anbar, 2010: 34). Osmanlı'nın yıllık bütçe gelirlerinin yarısına tekabül eden bu savaş tazminatı Osmanlı maliyesini ağır bir yük altına sokmuştur (Albayrak, 2018: 132).

Kırım Savaşı'nın yapıldığı dönemde askeri harcamalarda büyük artışlar olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu ilk dış borçlanmasını 4 Ekim 1853'de başlayıp 1856 yılına kadar süren Kırım Savaşı'nın finansmanı için 1854 yılında yapmıştır (Kopar ve Yolun, 2012: 340). Kırım Savaşı harcamaları bütçe dışında ayrı bir hesapta yürütülmüştür. Bu harcamaların maliyeti ise 1.380.857.314 kuruştur (13.808.573 OL). Bu dönemde askeri harcamalar hazine harcamalarının 2/3'ünü oluşturmaktadır (Güran, 1989: 35-36). Dış borçlanmaya sıcak bakmayan Osmanlı İmparatorluğu'nda savaşın çıkmasıyla iç kaynak bulma imkânı kalmayınca dış borçlanma kaçınılmaz hale gelmiştir (Parvus Efendi, 2005: 59).

İngiltere ve Fransa'da görülen sermaye bolluğu nedeniyle bu ülkeler ellerindeki sermaye fazlalığını borç vererek gelir elde etmek istemektedirler. Galata bankerleri ve bazı bürokratların da telkinleri ile Osmanlı İmparatorluğu borçlanmak için dış kaynaklara yönelmiştir. İlk dış borcunu da İngiltere'den almıştır (Özdemir, 2009: 46). 3 milyon Sterlin tutarındaki (3.300.000 OL) bu borç sözleşmesinin faiz oranı %6 olup amortisman oranı %1 ve emisyon kuru %80'dir. Komisyonlar ve tahvil satış maliyetleri düşüldükten sonra hazineye giren miktar 2.286.285 sterlidir (Açba, 1995: 76). İngiltere bu borcu verirken kredinin Kırım Savaşı'nın finansmanında kullanılmasını şart koşmuş, sağlanan kaynağın savaşın finansmanında kullanıldığını denetlemek için de iki denetçi görevlendirmiştir. Osmanlı ilk kez yabancıların mali denetimine tabi tutulmuştur. Bu borçlanmayı daha pahalı ve şartları daha ağır olan diğer borçlanmalar izlemiştir (Özdemir, 2009: 47-48). Osmanlı'nın Avrupa piyasalarından yaptığı dış borç sözleşmeleri diğer ülkelerin yaptığı borç sözleşmelerinden daha pahalı ve ağır koşullar içermektedir. Dolayısıyla da Osmanlı İmparatorluğu'nun mali tutsaklığı Kırım savaşıyla başlamıştır (Parvus Efendi, 2005: 59-65).

Avrupa ülkeleri ekonomik darboğaz içinde olan ve 1876 yılında borçlarını ödeyemeyeceğini belirterek moratoryum ilan eden Osmanlı İmparatorluğu'na hem borç vererek sömürmüşler, hem de çeşitli bahanelerle devletin çeşitli bölgelerini işgale girişmişlerdir. 1881 yılında Tunus Fransızlar tarafından işgal edilmiş, 1882 yılında Mısır İngilizler tarafından işgal edilmiş, 1885 yılında Rumeli'nin doğusu Bulgar Prenslığı'ne bırakılmıştır.

1911 yılında İtalyanlar ile Trablusgarp Savaşı yapılmış, savaş neticesinde yapılan Uşi Antlaşması'yla Trablusgarp, 12 ada ve Rodos adası geçici olarak İtalyanlara bırakılmıştır. 1912 ve 1913 yıllarında Balkan Savaşları, 1914 yılında da I. Dünya Savaşı Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılmasına neden olmuştur. Bütün bu savaşların finansmanı ve karşı tarafa ödenen savaş tazminatları Osmanlı İmparatorluğu'nu ekonomik olarak yıpratmıştır.

1.2.2. Osmanlı İmparatorluğu'nu Sömürgeleştirme Çabaları

Avrupa devletleri döneminin en güçlü Müslüman devleti olan Osmanlı İmparatorluğu'nu zayıflatarak parçalayıp sömürgeleştirmek istemektedirler. 16. yüzyılda başlayan ve dünya geneline yayılan İngiliz ve Fransız

sömürgeciliği Osmanlı İmparatorluğu'nu da hedef almıştır (Dikmen, 2005: 141). Kapitülasyonlarla bazı Avrupa devletlerine tanınan ayrıcalıklar zamanla daha da genişlemiş ve Osmanlı İmparatorluğu kapitülasyonların yabancı devletlere sağladığı menfaatlerle ekonomik olarak sömürülmeye başlanmıştır.

Sanayi ürünleri için yeni hammadde kaynakları ve ürettiği ürünler için de pazar arayışında olan Avrupa devletleri ürünlerini pazarlayabilmek için Osmanlı İmparatorluğu'nda demir yolu yapımına önem vermişlerdir. Sanayileşen Avrupa devletleri ürettikleri ürünlere yeni pazarlar arayışında olmanın yanında Osmanlı Devleti'nden ucuz hammadde elde etmek niyetiyle Osmanlı'ya demir yolu inşası için şartlı krediler vermişlerdir. Osmanlı İmparatorluğu da demir yolu inşası için sağlanan bu kredilere, ülkenin bazı bölgelerinde zaman zaman çıkan ayaklanmaların bastırılmasında asker ve silah sevkiyatını kolaylaştıracağı ve vergilerin daha etkin toplanmasına olanak tanyacağı için sıcak bakmıştır (Dikmen, 2005: 141). Demir yollarının yapımı ve işletilmesi yabancılar tarafından yapıldığından Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa'ya bağımlılığı daha da artmıştır. İngiliz şirketleri tarafından yapımı gerçekleştirilen ilk demir yollarının Balkanlar ve Ege bölgesinin zengin yörelerinde yapılması ticari amaçlı yapıldığının göstergesidir (Tamçelik, 2000: 487-495). Hicaz demir yolunun inşasıyla İslâm dünyasının bütünleşmesi düşünülmüştür. Durumu sezen İngilizler Lawrens'i kullanarak demir yolunu kundaklayıp bazı bölgelerini tahrip ettirmişlerdir. Ray ve traversleri getirenlere altın vaat etmiş, getirenlere de altın vererek hattın tahribatını sağlamışlardır (Yıldız, 2004: 200).

1.2.3. Duyun-u Umumiye

Avrupa devletleri Osmanlı'yı dış borç sarmalına sokup borcunu ödeyemeyecek duruma getirdiklerinde Osmanlı İmparatorluğu moratoryum ilan etmiştir. 1879 yılında ise Rüşum-u Sitte kurularak Osmanlı'nın önemli gelir kaynaklarına el konulmuştur. 1881 yılında alacaklılarla yapılan görüşmeler neticesinde Duyun-u Umumiye İdaresi'nin kurulması kararlaştırılmıştır. İngiliz, Fransız, Alman, İtalyan, Avusturya, Hollanda ve Osmanlı'dan müteşekkil yedi üyeden oluşan bu kuruluş Osmanlı Devleti'nde vergi toplama ve gelir kaynaklarını işletme hakkına sahip olduğundan dolayı Osmanlı ekonomik açıdan yarı sömürge haline getirilmiştir (Şeker, 2007: 128). Bu idare sayesinde Avrupalı sermaye sahipleri Osmanlı'ya verdikleri borçları bir nevi garanti altına almışlar ve alacaklarını tahsil edebilmişlerdir. Elleri biriken kaynakları gelir getirici alanlara yatırmak isteyen Avrupa devletleri ve finans sahipleri için ise Duyun-u Umumiye bir nevi garantör rolü üstlenmiştir. Gelirlerinin bir kısmı bu kuruluş tarafından toplanıp alacaklıların alacaklarını tahsil etmelerine olanak tanıyan bu kuruluş ekonomik olarak zor durumda olan Osmanlı'nın bazı gelirlerinin elinden alınmasına neden olmuştur. İtalyanlar Düyun-u Umumiye'den aldıkları istikrazla Trablus savaşını finanse etmişlerdir (Şeker, 2007: 129). Duyun-u Umumiye İdaresi'nin kurulmasıyla Osmanlı'nın borçlanma faiz oranları %10-12'lerden %4-5 düzeyine gerilemiştir (Pamuk, 2017: 207). Bunda da Duyun-u

Umumiye'nin bir nevi alacaklıların alacaklarına garantörlük etmesinin ve risk faktörünün azalmasının payı vardır.

Duyun-u Umumiye İdaresi adeta Osmanlı Devleti'nde ikinci bir maliye bakanlığı gibi davranmış, Osmanlı gelirlerinin 1/3'ünü kontrol eder duruma gelmiştir (Dikmen, 2005: 142). Tayin ettiği memurları vasıtasıyla Osmanlı Devleti'nde kendisine tahsis edilen vergileri toplamakta, masraflarını çıkardıktan sonra topladığı hasılatı alacaklılara dağıtmakta tam yetkiye sahipti (Yeniay, 1964: 76).

2. OSMANLI İMPARATORLUĞU'NDA DIŞ BORÇLARIN SEYRİ

Osmanlı İmparatorluğu'nda ilk dış borçlanma 1854 yılında Rusya ile yapılan Kırım Savaşı'nın finansmanını sağlamak için yapılmıştır (Açba, 1995: 4). Kırım Savaşı'nın Osmanlı İmparatorluğu'na maliyeti 11 milyon Sterline ulaşması üzerine Osmanlı ekonomik sıkıntıları aşmak için ilk dış borçlanmaya başvurmuştur (Kıray, 1995: 29). Kırım Savaşı'nın masraflarını karşılamak için %80 ihraç fiyatı, %6 faiz ve %1 itfa bedeli ile İngilizlerden 3 milyon Sterlin (3.300.000 OL) borçlanmıştır. Bu borçlanmadan Osmanlı'nın eline geçen miktar 2.286.285 Sterlin olup Osmanlı bu istikraza Mısır'dan alınan vergileri teminat olarak göstermiştir. Alınan bu dış borcun Kırım Savaşı'nın masraflarını karşılamaması üzerine 1855 yılında İngiltere ve Fransa'nın teminatı ile 5 milyon Sterlin (5.500.000 OL) tutarında %102 ihraç bedeli, %4 faiz ve %1 itfa bedeli ile tahvil ihraç edilerek borçlanmaya gidilmiştir. Bu borçlanmaya teminat olarak da Mısır vergilerinin artan kısmı ile Suriye ve İzmir gümrük gelirleri (6.300.000 Frank) teminat gösterilerek ikinci dış borçlanma yapılmıştır. Fransa ve İngiltere bu borçlanmanın tamamının Kırım Savaşı'nın finansmanında kullanılmasını şart koşmuş olup harcamaları denetlemek için de İstanbul'da bir komisyon oluşturulmuştur (Yeniay, 1964: 19-26).

Osmanlı İmparatorluğu 1858 yılında kağıt paraların tedavülden kaldırılması amacıyla 5 milyon Sterlin, 1860 yılında ise; iç ve dış borç taksitlerinin ödenmesi amacıyla %63,5 ihraç bedeli, %6 faiz oranı ile borçlanmaya gitmiş ve bu borçlanma ile Osmanlı'nın kasasına 1.400.588 OL girmiştir.

1862 yılında piyasadaki kağıt paraların %40'ını tedavülden kaldırmak amacıyla tütün, tuz, damga ve temettü gelirleri karşılığında 200 milyon Frank tahvil ihraç etmiş olup devletin kasasına 136 milyon Frank (5.948.000 OL) girmiştir.

1865 yılında Osmanlı %66 ihraç bedeli ve %6 faiz oranıyla 6.600 bin OL ve %50 ihraç bedeli ve %5 faiz oranıyla 40 milyon OL borçlanarak elde edilen kaynak iç ve dış borçların ödenmesinde kullanılmıştır.

1869 yılında %61 ihraç bedeli ve %6 faiz oranıyla 24.444.442 OL borçlanma yapılmış olup hazineye 13.200.000 OL kaynak girişi olmuştur. 1870 yılında 792 milyon Frank tahvilin ihraç bedeli %32,12 ve faiz oranı %3

olup bu istikrazdan Osmanlı'nın eline geçen 254.300.000 Frank'dır. Bu borçlanma demiryolu inşası için yapılmıştır (Yeniay, 1964: 44).

Osmanlı İmparatorluğu dış borç ödemelerinde kullanılmak üzere 1871 yılında %73 ihraç fiyatı ve %6 faiz oranı ile Mısır vergisi teminat gösterilerek 5.700.000 Sterlin, 1872 yılında Edirne, Tuna, Selanik vilayetleri gelirleri ile Anadolu ağnam vergisi karşılık gösterilerek %98,5 ihraç bedeli ve %9 faiz oranıyla, 1873 yılında da %5 faiz oranıyla borçlanmaya gitmiştir. 1874 yılında dış borçları ödemek için %43,5 ihraç fiyatı ve %5 faizle 44 milyon OL tahvil ihraç etmiştir (Yeniay, 1964: 45-48).

Tablo 3: 1854-1875 Yılları Arasında Osmanlı İmparatorluğu Dış Borçlanması (Osmanlı Lirası)

Yıl	Borçlanma Nedeni	Alınan Borç	İhraç Bedeli (%)	Ele Geçen Miktar	Faiz %
1854	Kırım Savaşı Giderlerinin Karşılanması	3.300.000	80	2.460.000	6
1855	Kırım Savaşı Giderlerinin Karşılanması	5.500.000	102	5.644.375	4
1858	Kâğıt Paraların Tedavülden Çekilmesi	5.500.000	76	4.180.000	6
1860	İç ve Dış Borç Ödemeleri İçin	2.240.942	63,5	1.400.588	6
1862	Kâğıt Paraların Piyasadan Çekilmesi İçin	8.800.000	68	5.948.000	6
1863	İstanbul Bankerlerine Olan Borcun Ödenmesi ve Değeri Bozuk Madeni Paraların Tedavülden Kaldırılması İçin	8.800.000	68,72	6.248.000	6
1865	İç ve Dış Borç Ödemeleri ve Bütçe Açığını Kapatmak İçin	6.600.000	66	4.356.000	6
1865	İç ve Dış Borçların Uzun Vadeli Borçlanmaya Dönüştürülmesi	40.000.000	50	20.000.000	5
1869	Bütçe Açığının kapatılması ve Dış Borç Ödemeleri İçin	24.444.442	61	13.2000.000	6
1870	Rumeli Demiryolu Yapımı İçin	34.848.000	32,12	11.194.920	3
1871	Bütçe Açıklarını ve Dış Borç Taksit Ödemeleri İçin	6.270.000	73	4.577.100	6
1872	Bütçe Açıkları ve Dış Borç Taksit Ödemeleri İçin	5.302.220	98,5	5.222.686	9
1873	Dış Borç Taksit Ödemeleri İçin	12.612.110	59,5	6.832.551	5
1873	Bütçe Açığını Kapatmak İçin	30.555.558	42	16.500.000	6
1874	Dış Borç Taksit Ödemeleri için	44.000.000	43,5	19.140.000	5
Topl.		238.773.272	53,24	127.120.220	

Kaynak: Yeniay, 1964: 51; Aşba, 1995: 76; Kiray, 1995: 205-211; Arslan, 2015: 3-4.

Osmanlı İmparatorluğu 1854-1875 yılları arasında 15 adet dış borç sözleşmesi yapmış olup borçlanma tutarı 238.773.272 OL, hazineye giren miktar ise borçlanmanın yaklaşık %53,24'ü olup 127.120.220 OL'dır. Belirtilen dönemde Osmanlı İmparatorluğu'nun borçlanma maliyetinin çok yüksek olduğu görülmektedir. 1854-1879 yılları arasında Osmanlı İmparatorluğu 15 kez borç almış olup, alınan borçların %7,8'i yatırım alanlarında kullanılırken, geri kalanı cari harcamalar için kullanılmıştır.

1876 yılında Osmanlı İmparatorluğu moratoryum ilan etmiştir. 1880 yılında padişah borçlarda indirimine gidilmesini, eğer borçlar konsolide edilmezse kimsenin bir şey alamayacağını Avrupa devletlerine bildirmiştir. Bunun üzerine 20 Aralık 1881 tarihinde imzalanan Muharrem Kararnamesi ile Osmanlı İmparatorluğu'nun toplam dış borcu 212,5 milyon Sterlinden 128,6 milyon Sterline düşürülmüştür (Kıray, 1995: 34). Osmanlı'nın dış borçlarında %43 oranında indirim yapılmıştır. Dış borçlarda yapılan indirim dış borç ihraç bedelinin altındadır. Osmanlı'ya borç verenler borçlarda yapılan indirimlere rağmen zarar etmemişlerdir. Dış borç ödemelerinde yapılan düzenleme ile yıllık anapara ve faiz ödemeleri 13,6 milyon Sterlinden (15 milyon OL) 2,7 milyon Sterline (3 Milyon OL) indirilmiştir (Kıray, 1995: 212).

Tablo 4: 1881-1908 Yılları Arası Osmanlı İmparatorluğu'nun Dış Borçlanması (Osmanlı Lirası)

Yıllar	Borçlanma Nedeni	Alınan Borç	İhraç Bedeli (%)	Ele Geçen Miktar	Faiz (%)
1886	Kısa vadeli borçları uzun vadeli borca dönüştürülmesi	6.500.000	100	6.500.000	5
1888	Almanya'dan askeri malzeme alımı	1.650.000	70	1.155.000	-
1890	Galata Bankerlerine olan tahvil borcunun tebdili	8.609.996	75	6.457.497	4
1890	İç ve dalgalı borçların ödenmesi	4.999.500	88	4.300.000	4
1891	Milli savunma borçlanması	2.663.000	90	2.397.000	4
1893	Bütçe açığını kapatmak için Tömbeki borçlanması	1.000.000	70	680.000	4
1894	Şark demiryolu istikrazı	1.762.000	73,5	1.260.000	4
1894	Borçların konversiyonu	631.000	91	580.000	3,5
1896	Girit isyanı ve doğudaki Ermenistan ilişkili güvenlik giderleri	3.272.720	85	2.717.000	-
1902	Tahvil değişimi	3.467.000	80	2.713.000	4
1903	Bağdat demiryolu borçlanması	2.376.000	100	2.376.000	-
1903	Balık avı borçlanması borçlanmasının ödenmemiş tahvillerinin konversiyonu	2.640.000	81,5	2.151.600	-
1904	Hazinenin ihtiyaçları için	2.750.000	80	2.159.000	4
1905	Bir bölümü Osmanlı bankası borçlarının ödenmesinde kullanılmıştır	5.306.664	80	4.248.932	4
1905	Almanya'dan askeri teçhizat alımı için	2.640.000	81	2.098.000	4
1906	Tahvillerin dönüştürülmesi için	2.751.000	87,5	1.368.000	-
1908	II: ve III: tertip Bağdat demiryolu borçlanması	9.988.000	100	9.988.000	4
	II: Meşrutiyete Kadar Ara Toplam (1886-1908)	63.006.880	84,35	53.149.029	
1908	Askeri ihtiyaç, islahat, vadesi gelen borçların ödenmesi ve bütçe açıkları	4.711.124	85	3.910.000	4
1909	Bütçe açığının finansmanı	7.000.000	86	5.845.000	4
1910	Soma-Bandırma demiryolu yapımı	1.712.304	86	1.489.000	4
1911	Hudeyde-Sana demiryolu yapımı	1.000.000	82	820.000	4
1911	Bütçe açıkları için	7.040.000	84	5.737.000	4
1913	Konya ovası sulaması	818.970	100	818.970	-
1913	Doklar borçlanması, rihtim yapımı ve tersanede iyileştirmeler için	1.485.000	100	1.485.000	5,5

1914	Trablusgarp ve Balkan savaşlarının yarattığı maliyetler sonucu biriken borçların konsolidasyonu	22.000.000	88,7	19.520.000	5
	II. Meşrutiyet Sonrası Ara Toplam (1908-1914)	45.767.398	86,58	39.624.970	
	Toplam	108.774.278	85,29	92.773.999	

Kaynak: Kıray, 1995: 213-220; Özdemir, 2009: 63-67; Dikmen, 2005: 145-146.

Osmanlı İmparatorluğu 1886-1908 döneminde 63.006.880 OL değerinde dış borç sözleşmesi yapıp hazineye giren miktar 53.149.029 OL'dır. Osmanlı bu dönemde önceki dönemlere göre daha iyi şartlarda borçlanmaya gitmiştir. Tahvillerin itfa bedeli %85,35'dir.

II. Meşrutiyetin ilanından sonraki dönemde ise 45.767.398 OL borçlanma yapmış olup, hazineye giren miktar 39.624.970 OL'dır.

Osmanlı İmparatorluğunun dış borçları toplamı 347.372.040 OL olup, devletin kasasına giren miktar ise 222.754.219 OL'dır. Tahvillerin ihraç bedeli %64,12'dir. Bu bize Osmanlı devletinin ağır şartlarda borçlandığını göstermektedir.

Lozan anlaşmasıyla Osmanlı borçlarından Türkiye'ye düşen borç miktarı 84.597.495 TL olarak belirlenmiştir. 1929 yılı ekonomik buhranı sonucunda Türkiye borçlarını yeniden tanzimini talep etmiştir. Bu çerçevede Osmanlı borçlarından Türkiye'ye düşen miktar 79.778.590 TL olarak karara bağlanmıştır (Özdemir, 2009: 114-119).

3. DIŞ BORÇLARIN OSMANLI İMPARATORLUĞUNA ETKİLERİ

Devletler ekonomik olarak sıkıntıya düştüklerinde veya bazı zorunlu yatırımlar için iç kaynak yetersizliği durumunda dış borçlanmaya gitmektedirler. Bununla birlikte sermaye sahipleri de kaynaklarını kârlı alanlara yatırıp gelir elde etmeyi amaçlamaktadırlar. Devletler borçlanırken bazı tavizler vermek durumunda kalabilirler. Dış borçların devletlere bazı yansımaları da olmaktadır. Bu durum son dönemlerinde borç sarmalına giren Osmanlı'da da görülmektedir. Dış borçların Osmanlı İmparatorluğu'na etkilerini ekonomik ve siyasi etkiler olarak ikiyeye ayırabiliriz.

3.1. Ekonomik Etkileri

Osmanlı İmparatorluğu'na borç veren Avrupa ülkelerinin amacı Osmanlı'yı ekonomik olarak zayıflatmaktır. Avrupa devletleri, ekonomik açıdan zayıflatılmış Osmanlı Devleti'ne isteklerini kolayca kabul ettirebilecekleri görüşündedirler. Avrupa devletleri yapılan her yardımdan sonra Osmanlı'dan bir taviz koparmışlardır. Bunun en güzel örneklerinden birisi Mısır valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa isyanının bastırılmasında Osmanlı Devleti'ne yardım eden İngiltere bazı ayrıcalıklar istemiş ve 1838 yılında İngiltere ile ticaret anlaşması imzalanmış olup, bazı imtiyazlar verilmiş, İngiliz mallarının ithalatındaki gümrük vergisi %5'e indirilmiştir (Dikmen, 2005: 152). Zamanla diğer Avrupa ülkeleri de bu antlaşmadan

yararlanmışlardır. Bu durum bazı alanlarda Osmanlı yerli üretiminin Avrupa ülkeleriyle rekabet gücünü kaybetmesine neden olmuştur (Kıray, 1995: 72).

İngiltere ve Fransa Osmanlı'nın Avrupa piyasalarında tahvil ihracına karşılık Osmanlı'nın Mısır'ın vergi gelirleri, İzmir ve Suriye'nin gümrük gelirleri, Bursa ve Edirne'nin ipek aşarı, Midilli, İzmir ve Karesi zeytinyağı aşarı, tuz resmi, tütün aşarı ve Ergani-Maden bakır madeni hasılatı gibi gelirlerinin teminat gösterilmesi karşılığında Osmanlı'ya borç vermişlerdir (Yeniay, 1964: 37). Osmanlı'nın bir kısım gelirlerine ipotek konulmuştur.

Alınan borçların yaklaşık %35'inin peşinen kesilmesi, %44'ünün eski borç ödemelerinde kullanılması borçların verimli kullanılmadığının ve Osmanlı'nın borç sarmalına girdiğinin göstergesidir. Bunun neticesinde 1881 yılında imzalanan Muharrem Kararnamesi ile Osmanlı Duyun-u Umumiye'yi kabul etmek zorunda kalmıştır. Duyun-u Umumiye Rüsüm-u Sitte denilen Osmanlı İmparatorluğu'nun tuz, tütün, balıkçılık ve alkollü içeceklerden alınan vergiler ile damga vergisine ve Anadolu'dan alınan ipek aşarına el koymuştur. Osmanlı Devleti gelirlerinin önemli bir bölümü Duyun-u Umumiye tarafından toplanmıştır (Yeniay, 1964: 72). Osmanlı'dan alacağı bulunanların kontrolünde olan bu idare zamanla devletin gelirlerinin %35'ini kontrol ederek adeta ülkede ikinci bir maliye nezareti gibi hareket etmiştir. Vergi gelirlerinin bir kısmının bu kuruluş tarafından toplanarak Osmanlı adeta mali bağımsızlığını kaybetmiştir (Dikmen, 2005: 186). Bu durum Osmanlı'nın mali bağımsızlığına gölge düşürmüştür.

Osmanlı Devleti kimi zaman borçlarını ödemede zorluklar yaşayınca mali itibarını kaybetmiş, bunun sonucu olarak da vergi gelirlerini teminat göstererek borçlanma yoluna gitmiştir. Böyle olunca da mali bağımsızlığını yavaş yavaş kaybetmeye başlamıştır. Borçlanma şartlarının ağır olması ele geçen miktarın düşük olmasına neden olmuştur. Tahvillerin ortalama ihraç bedelinin %64,12 olması borçlanmanın maliyetinin çok yüksek, ele geçen miktarın çok düşük olduğu, Osmanlı'nın ağır şartlarda borçlandığı ve ekonomik olarak sömürüldüğu görölmektedir (Özdemir, 2009: 137-138). Osmanlı İmparatorluğu 1854-1914 döneminde 280 milyon Sterlin dış borç almış olup hazineye giren miktar 181 milyon Sterlindir. Tahvillerin ihraç oranı %64,5'dir. Osmanlı'nın bu dönemde dış borç anapara ve faiz ödemeleri 196 milyon Sterlin olup dışarıya 15 milyon Sterlin net fon çıkışı olmuştur (Kıray, 1995: 38).

20. yüzyılın başlarından itibaren askeri harcamaların artmasıyla yıllık borçlanma ve dış borç ödemeleri tırmanışa geçmiştir. Osmanlı'nın sürekli dış kaynak arayışında olmasının dış politikada olumsuz etkileri olmuş, ülke Avrupa ülkelerine bağımlı hale gelmiştir (Pamuk, 2017: 206). Lozan Antlaşması'nda Osmanlı borçları görüşülmüş olup 129,6 milyonu anapara olmak üzere ödenmemiş taksitler ve avanslarla birlikte toplam borç 161,6 milyon Lira borç kalmıştır. Osmanlı borçlarından Türkiye'ye düşen miktar ise 79.778.590 TL olarak belirlenmiştir (Özdemir, 2009: 113).

3.2. Siyasi Etkileri

Osmanlı İmparatorluğu Kırım Savaşı'nın finansmanı için ilk kez borçlandıktan sonra borç verenlerin istekleri doğrultusunda 1856 yılı Şubat ayında azınlıklara geniş haklar tanıyan Islahat Fermanı ilan etmiştir. 1858 yılında çıkarılan arazi kanunu ile yabancılara Osmanlı Devleti'nde toprak edinme hakkı tanınmıştır. Osmanlı İmparatorluğu borçlarını ödeyemeyeceğini belirtip moratoryum ilan edince İngiltere Osmanlı bünyesinde yaşayan Ermeni, Kürt ve Arapları Osmanlı aleyhine kışkırtmaya başlamıştır (Dikmen, 2005: 153).

Osmanlı Tarihinde 93 harbi olarak bilinen 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nın mağlubiyetle sonuçlanması sonucu imzalanan Ayestefanos Antlaşması ve Avrupa devletlerinin tepkisi neticesinde yapılan Berlin görüşmeleri neticesinde imzalanan Berlin Antlaşması 19'uncu yüzyılda Osmanlı'nın en fazla toprak kaybettiği antlaşma olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılma süreci hızlanmıştır. Fransızlar Tunus'u, İngilizler Mısır'ı işgal etmiş, Doğu Rumeli Bulgar Prenslığı'ne bırakılmıştır. Avrupa ülkeleri Osmanlı'ya borç vermekle birlikte çeşitli bahanelerle de Osmanlı'nın topraklarını işgal etmeye başlamıştır (Dikmen, 2005: 153-154). Ekonomik açıdan zayıflatılmış bir devlet olan Osmanlı'nın topraklarının bir kısmı elinden çıkmıştır. Birçok cephede savaşmak zorunda kalan İmparatorluk topraklarını kaybetmeye başlamıştır. Bir biri ardına çıkan savaşlar ülkenin işgaline kadar gitmiş, yaklaşık 622 yıl hüküm süren Osmanlı İmparatorluğu yıkılmıştır.

Sonuç

Dış borçlar alındıkları zaman ülkeye kaynak girişi olarak kısmi refah sağlasalar da geri ödeme zamanı geldiğinde ülkeden kaynak çıkışına ve dolayısıyla refah kaybına neden olacakları unutulmamalıdır. Alınan borçlar ihracata yönelik üretim alanlarında kullanıldıkları takdirde ülke ekonomisine yarar sağlayacağı, bütçe açıklarının kapatılması, borçların tasfiyesi ve tüketim harcamaları gibi verimsiz alanlarda kullanıldıklarında ise ülkeyi bir nevi borç sarmalına sürükleyecekleri unutulmamalıdır. Bu durum Osmanlı İmparatorluğu'nda da görülmektedir.

Bütçe olanakları yetersiz kalınca ilk kez Kırım Savaşı'nın finansmanı için dış borçlanmaya giden Osmanlı İmparatorluğu aldığı borçları savaşların finansmanı, savaş tazminatlarının ödenmesi, isyanların bastırılması, bütçe açıklarının kapatılması gibi getirisi olmayan alanlarda kullanarak borç sarmalına girmiştir. Verilen kredilerin şartlı verilmesi, kullanım alanlarının belirtilmesi de Osmanlı'yı ileri sürülen şartları kabul etmek zorunda bırakmıştır. Bunda başta Mısır valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın ve diğer bazı bölgelerde Osmanlı'ya karşı yapılan iç isyanlar ve bölünme hareketlerinin de etkileri olmuştur. Kapitülasyonların da etkisiyle bütçe gelirleri azalan Osmanlı İmparatorluğu bütçe açıkları ve Kırım Savaşı'nın finansmanı için borçlanmak zorunda kalmıştır.

Osmanlı'nın son dönemlerinde kaybedilen savaşlar, savaşların finansmanı ve savaş tazminatları da Osmanlı maliyesine ağır yükler getirmiştir. Osmanlı bütçe gelirlerinin önemli bir kısmını savaş finansmanı ve tazminatlarına ayırmak durumunda kalmıştır. Zamanla Osmanlı'nın dış borç yükü ağırlaşmış, devlet borçlarını döndürmede zorluklar yaşamaya başlamıştır. Borçlarını ödeyemeyeceğini belirtip moratoryum ilan edince de Avrupa ülkelerinin istekleri doğrultusunda Duyun-u Umumiye'yi kabul etmek zorunda kalmıştır.

Duyun-u Umumiye Osmanlı'nın toplayacağı bazı vergi gelirlerine el koymuş, ülke kaynaklarının bir kısmının bu kuruluş tarafından toplanması Osmanlı'nın mali bağımsızlığının kaybedilmesine neden olmuştur. Duyun-u Umumiye Osmanlı içerisinde ikinci bir maliye nezareti gibi hareket etmiştir. Osmanlı'nın bütçe gelirlerinin bir kısmının elinden gitmesi ise bütçe açıklarını artırmış, devletin borç sarmalına girmesine neden olmuştur. Ekonomik olarak çöküş yaşayan Osmanlı Devleti'ni daha da zor duruma sokmak ve işgal etmek düşüncesinde olan Avrupa devletleri Osmanlı içindeki azınlıkları kışkırtarak devleti parçalamaya çalışmışlardır. Ekonomik olarak dışa bağımlı hale gelen Osmanlı İmparatorluğu isyanları bastırmada güçlükler yaşamıştır. Çıkan isyanlar Osmanlı'nın dış borçlarının artmasına etki etmiştir. Ekonomik olarak dışa bağımlı hale gelen Osmanlı'nın dağılmasında rol oynamıştır. Sonuç olarak Osmanlı İmparatorluğu borç sarmalına girmenin bedelini topraklarının bir kısmının kaybedilmesi ve dağılmasıyla ödemiştir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış Bağımsız

Yazar Katkısı: Niyazi GÜMÜŞ %100

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışma için destek alınmamıştır.

Etik Onay: Bu makale, insan veya hayvanlar ile ilgili etik onay gerektiren herhangi bir araştırma içermemektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Peer Review: Independent double-blind

Author Contributions: Niyazi GÜMÜŞ %100

Funding and Acknowledgement: No support was received for the study.

Ethics Approval: This study does not contain any human or animal research that requires ethical approval.

Conflict of Interest: The authors declare that they have no conflicts of interest.

Kaynakça

Açba, S. (1995). *Osmanlı Devletinin Dış Borçlanması*, Afyon: Afyon İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayın.

Akar, ř. K. (2001). Osmanlı Devleti'nde Kısa ve Uzun Vadeli İç Borçlanmanın Gelişimi, İstanbul: *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, ss. 99-124.

Akdemir, T. ve Yeşilyurt, ř. (2017). Borç Etiği ve Borç Etiği Perspektifinden Osmanlı Devleti'nde Dış Borçlar, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(2), ss.379-405.

- Albayrak, G. C. (2018). Osmanlı'da İç Borçlanma ve Sarraflar, *Bilimevi İktisat Üç Aylık Ekonomi Siyaset ve Kültür Dergisi*, 1(4), ss.128-143.
- Alper, D. ve Anbar, A. (2010). Osmanlı İmparatorluğunun İç Borçlanmada Kullandığı Yöntem ve Araçlar, *Dergi Park, Maliye ve Finans Yazıları*, 24(87), ss.27-49.
- Arslan, G. (2015). Osmanlı Devleti'nin Dış Borçları ve Yeniden Yapılandırma Süreci (1930-1933), *International Journal of History*, 7(4), ss.1-23.
- Aysal, N. (2013). Kırım Savaşı'ndan Lozan Barış Antlaşması'na Osmanlı Dış Borçlarının Tarihsel Gelişim Süreci (1854-1923), *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, Sayı 53, ss.1-28.
- Darling, L. T. (2015). *Gelir Artışı ve Kanuna Uygunluk Osmanlı İmparatorluğu'nda Vergi Toplanması ve Maliye Yönetimi 1560-1660*, Çeviren, Adnan Tonguç, Alfa Yayıncılık.
- Demirel, D. (2016). Osmanlı Devleti'nde Modernleşme ve Milliyetçilik: 19.YY'da Balkan Milliyetçiliği Üzerine Bir İnceleme, *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 7(18), ss.136-149.
- Dikmen, N. (2005). Osmanlı Dış Borçlarının Ekonomik ve Siyasi Sonuçları, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19(2), ss.137-159.
- Güran, T. (2003). *Osmanlı Mali İstatistikleri Bütçeler 1841-1918*, Tarihi İstatistikler Dizisi, Cilt 7, Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası.
- Güran, T. (1998). *Tanzimat Dönemi Osmanlı Maliyesi*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, Cilt 49.
- Güran, T. (1989). *Tanzimat Döneminde Osmanlı Maliyesi: Bütçeler ve Hazine Hesapları (1841 – 1861)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Kıray, E. (1995). *Osmanlı'da Ekonomik Yapı ve Dış Borçlar*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2. Baskı.
- Kopar, M. ve Yolun, M. (2012). 18. Ve 19. Yüzyıllarda Osmanlı Borçlar Tarihine Bir Bakış, *History Studies, International Journal of History*, 4(1), ss.335-358.

- Özdemir, B. (2009). *Osmanlı Devleti Dış Borçları*, Ankara: Ankara Ticaret Odası Yayınları, Desen Ofset A.ř.
- Pamuk, ř. (2017). *Osmanlı İmparatorluğunda Paranın Tarihi*, İstanbul: Yazmat Matbaacılık.
- Parvus Efendi. (2005). *Türkiye'nin Mali Tutsaklığı*, Hazırlayan Muammer Sencer, İstanbul: İleri Yayınları.
- Sivrekli, E. (2002). Osmanlı Devletinde Bütçe Uygulamaları, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Sayı 18, ss.97-122.
- şeker, M. (2007). Osmanlı Devletinde Mali Bunalım ve İlk Dış Borçlanma, *Sivas: C. Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 8(2), ss.115-134.
- Tabakoğlu, A. (1985). *Gerileme Dönemine Girerken Osmanlı Maliyesi*, İstanbul: Dergah Yayınları.
- Tamçelik, S. (2000). Osmanlı Dönemi Demiryollarının Tarihi Gelişimi İçerisinde Siyasi, İktisadi ve Sosyal Etkiler, *Erdem Dergisi*, 12(35), ss. 483-535.
- Yeniay, İ. H. (1964). *Yeni Osmanlı Borçları Tarihi*, İstanbul: Ekin basımevi.
- Yıldız, M. C. (2004). Osmanlı'dan Günümüze Demiryolu Politikalarına Genel Bakış, *Ekev Akademi Dergisi*, 8(19), ss. 195-208.
- Yılmaz, B. E. (2002). Osmanlı İmparatorluğu'nu Dış Borçlanmaya İten Nedenler ve İlk Dış Borç, *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 2(4), ss.186-198.

Extended Abstract

States may resort to external borrowing for various reasons in some cases where their internal resources are insufficient. Foreign debts should be used in the investment that will generate income. If the borrowed debts are used in unprofitable areas such as debt settlement and consumption, negative effects on the economy begin to be felt over time and the country's debt increases. Increasing debts restrict countries' ability to act independently in some decision-making processes. This situation is also seen in the Ottoman Empire.

The Ottoman Empire, which lived in prosperity until the end of the 16th century, lost territory due to the wars lost in the 17th century. The state made large expenditures for the financing of wars. These expenditures caused budget deficits in the Ottoman Empire. The war expenses were covered by internal resources at first, and when these resources became insufficient over time, external resources were consulted. The Ottoman Empire, which lost land

for the first time with the Treaty of Karlowitz in 1689, made an effort to take back the lands it lost between 1711 and 1718 (Tabakoğlu, 1985: 207). The wars led to an augmentation in public expenditures. Financing wars, post-war reparations and repairing demolition shook the state budget. With the Treaty of KüçükKaynarca signed after the Ottoman-Russian War between 1768-1774, the Ottoman Empire paid war reparation for the first time. This war compensation, which was half of the annual budget revenues of the Ottoman Empire, put the Ottoman finances under a heavy burden (Albayrak, 2018:132). The first foreign borrowing attempt in the Ottoman Empire was made to Islamic countries such as Morocco, Tunisia, Algeria in order to suppress the rebellions in Albania, Mesopotamia and Palestine, but this attempt did not ensure positive results. The Ottoman Empire, which could not borrow from Muslim countries, had to change its route to European countries (Yılmaz, 2002: 194).

Budget deficits were at the forefront of the reasons that pushed the Ottoman Empire to foreign borrowing. In addition, the reduction of taxes on imports due to capitulations, rebellions in the country and the inability to use the borrowed debts efficiently were the internal reasons that pushed the Ottomans to borrow (Güran, 2003: 6-10).

After the rebellion of some minorities in the Ottoman Empire, support was received from some European countries to suppress the rebellion. Upon the advance of the Egyptian governor, Kavalalı Mehmet Ali Pasha, to Kütahya with his army, the Ottomans wanted assistance from Russia, and upon these developments, England stepped in and made a commitment to suppress this rebellion in return for the commercial concessions that would be granted to it. The Ottoman Empire had to give some commercial concessions to the British by signing the Balta Liman Treaty in 1838. Over time, these privileges were also granted to other European states. This situation caused a decrease in Ottoman tax revenues (Özdemir, 2009: 6-9).

From the beginning of the 19th century, with the support of Russia and other European states, some minorities in the Balkans started to rebel against the state. The turmoil in Lebanon and Montenegro in 1858 caused the foreign debt of the Ottoman Empire to increase by 560,000 OL (Kopar and Yolun: 342). When the Ottoman Empire was unable to pay its foreign debts, England began to provoke the Armenians, Kurds and Arabs living within the Ottoman borders against the Ottoman Empire. With the Berlin Treaty signed in 1878, the Armenian issue was included in an international treaty for the first time (Dikmen, 2005: 153).

Ottoman Empire, which made its first foreign borrowing for the financing of the Crimean War, was the cost of the war to the Ottoman Empire 13.8 million OL and it was 2/3 of the budget revenues (Güran, 1989: 35-36). For financing the Crimean war, the first foreign debt received from England was stipulated to be used in this field, and auditors were sent to inspect that the debt was used in the financing of the war. The Ottoman Empire was

subjected to the financial control of foreigners for the first time (Özdemir, 2009: 46-48).

The British and French colonialism, which started in the 16th century and spread throughout the world, also targeted the Ottoman Empire. (Dikmen, 2005: 141). Rüşum-u Sitte was established in 1879 and important income sources of the Ottoman Empire were seized. In 1881, the Duyun-u Umumiye Administration was established and the Ottoman Empire was made a semi-colonial (Şeker, 2007: 128). Duyun-u Umumiye Administration acted almost like a second finance ministry in the Ottoman Empire, and came to control 1/3 of the Ottoman revenues (Dikmen, 2005 : 142). This organization had full authority to collect the taxes allocated to it in the Ottoman lands, and to distribute the revenue it collected to the creditors after deducting the expenses (Yeniay, 1964: 76).

The Ottoman Empire borrowed some tax revenues as by guaranteeing in return for its foreign borrowings. This situation caused some of the government's revenues to be mortgaged. An important part of the Ottoman revenues was collected by Duyun-u Umumiye (Yeniay, 1964 : 37, 64). This cast a shadow over the financial independence of the Ottoman Empire (Dikmen, 2005: 186).

Although the European countries gave borrow to the Ottoman Empire, which was weakened economically, they began to occupy the Ottoman lands under various excuses. European states wanted to break up the state by provoking minorities. These rebellions caused the Ottoman Empire, which ruled for 622 years, to lose its lands and collapse. The Ottoman Empire was destroyed and the Republic of Turkey was established in its place.